

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในยุคปัจจุบันนี้มีการพัฒนาในด้านของเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและสื่ออินเทอร์เน็ตก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีด้วย เทคโนโลยีหรืออินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันมากขึ้น ช่วยให้อำนวยความสะดวกต่อมนุษย์มากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะภาครัฐ ภาคธุรกิจ และประชาชนทั่วไป และทำให้เกิดโลกอีกใบหนึ่งในสังคมเรียกว่าโลกไร้พรมแดน หลายคนไม่ได้ใช้โลกออนไลน์เพียงแค่ความบันเทิงเท่านั้น แต่ใช้ประโยชน์ได้หลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นในทางด้านของการศึกษาที่ทำให้บรรลุอุดมการณ์ทางการศึกษา ตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐที่เปิดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมาก แต่เมื่อมีประโยชน์ในทางบวกแล้วในผลร้ายในทางลบก็มีเช่นกัน อาจมีปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่บนโลกอินเทอร์เน็ตนำไปใช้หรือเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตได้ซึ่งปัญหาเหล่านี้ก็อาจจะกระทบต่อเด็กให้ได้รับความเสียหายได้หรือข้อมูลของเด็กถูกเก็บรวบรวมไปโดยไม่ได้รับความยินยอม

สำหรับกฎหมายที่ได้มีการออกมากำหนดคุ้มครองในเรื่องข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่เป็นกฎหมายคุ้มครองเด็กโดยเฉพาะเจาะจงแต่ก็ไม่มีบทบัญญัติใดที่กล่าวถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่ออินเทอร์เน็ตแต่อย่างใด นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของรัฐเท่านั้น โดยไม่ได้ให้ความคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลประเภทอื่น ๆ ที่อยู่ในความครอบครองของเอกชน และมีพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปในการจัดเก็บรวบรวม การใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ผู้รวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่ยินยอม ซึ่งเป็นการกล่าวถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไป มีลักษณะเป็นกฎหมายกลางไม่มีการกล่าวถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด

หากทราบถึงปัญหาและความสำคัญในข้างต้นแล้วนั้นจะทำให้สังเกตเห็นได้ว่า เด็กถือเป็นอนาคตของชาติและถือเป็นกลุ่มคนที่เป็นพลังสำคัญต่อสังคมในอนาคตจึงควรให้ความสำคัญในการป้องกันเด็กเหล่านี้ในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในเรื่องของเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยการมีกฎหมายหรือมาตรการต่าง ๆ เข้ามาคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิต่าง ๆ ของเด็กบนสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป อย่างที่ผู้เขียนได้ทำการนำกฎหมายของต่างประเทศมาทำการศึกษา ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐไอร์แลนด์ และสหภาพยุโรป เพื่อนำมาทำการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทยที่มีอยู่ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

อย่างกรณีกฎหมายของต่างประเทศที่มีการพัฒนากฎหมายที่จะคุ้มครองสิทธิของเด็กและเพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่ออินเทอร์เน็ตนั้น ได้แก่ กฎหมายคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของเด็ก (Children’s Privacy Protection Act หรือ COPPA) หรือ กฎหมาย General Data Protection Regulation (GDPR) ของสหภาพยุโรป หรือ สาธารณรัฐไอร์แลนด์ (Data Protection Commission Ireland) ที่มี “The Fundamentals for a Child-Oriented Approach to Data Processing” และ Provisions on Cyber Protection of Personal Information of Children (PCPPIC) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญคุ้มครองเด็กและปกป้องความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กโดยเฉพาะ

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นให้ทำการปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทยให้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และเพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าและการพัฒนาของโลกประกอบกับให้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้นต่อเด็กบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อย่างสมบูรณ์

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งได้มีผลจากการที่ได้ทำการวิเคราะห์ไว้แล้วในบทที่ 4 โดยปรากฏให้เห็นถึงสภาพปัญหาของกฎหมายที่ใช้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กบนสื่ออินเทอร์เน็ต พบว่า ยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายเพียงพอต่อการบังคับใช้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นให้มีการเพิ่มเติมบทนิยามความหมาย ของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” และ “เด็ก” ในมาตรา 6 ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่ยังบกพร่องและไม่ครอบคลุมถึงสภาพปัญหาในยุคปัจจุบันยิ่งขึ้น ประเทศไทยควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม ควรมีการกำหนดความหมายหรือเพิ่มบทลงโทษให้ครอบคลุมกฎหมายหรือบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่โดยยึดตามแบบกฎหมายของต่างประเทศเพื่อทำการแก้ไขปัญหาตามประเด็นข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับบทนิยาม

การนิยามคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 ควรอธิบายถึงลักษณะของข้อมูลส่วนบุคคลให้มีความชัดเจน เพราะมีผลต่อการบังคับใช้และการตีความในทางกฎหมาย

เดิม พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 6 บัญญัติว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ

เมื่อพิจารณาแล้ว ควรกำหนดคำนิยาม “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า “ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม รวมถึงข้อมูลรายบุคคลที่สามารถระบุได้เกี่ยวกับบุคคลที่เก็บรวบรวมแบบออนไลน์ หมายเลขโทรศัพท์ หมายเลขประกันสังคม หรือตัวระบุอื่นใดที่คณะกรรมการกำหนดใบอนุญาตการติดต่อทางกายภาพหรือออนไลน์ของแต่ละบุคคลที่เจาะจงหรือข้อมูลเกี่ยวข้องกับเด็กหรือผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้นที่เว็บไซต์เก็บรวบรวมบนเว็บไซต์จากเด็ก แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ”

ทั้งนี้ การกำหนดคำนิยามในลักษณะดังกล่าวเป็นไปตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่มีการกำหนดความหมายได้ครอบคลุมเพียงพอต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและถือเป็นกรอบในการคุ้มครองได้กว้างและชัดเจนยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมายที่มีอยู่ไม่ให้เกิดปัญหาในการตีความและการบังคับใช้กฎหมายตามมาในอนาคต

5.2.2 ปัญหาการกำหนดเกณฑ์อายุเด็กขั้นต่ำที่ควรได้รับความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

การกำหนดเกณฑ์อายุเด็กขั้นต่ำที่ควรได้รับความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จากการศึกษาพบว่า กฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่ถือเป็นกฎหมายที่ตั้งขึ้นบนหลักการของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็กได้มีการระบุวิธีที่หลากหลายในการป้องกันความรุนแรง รวมไปถึงการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะคุ้มครองเด็ก การปฏิบัติต่อเด็ก โดยคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กเป็นหลัก แต่ก็มีได้ครอบคลุมถึงกรณีที่เป็นการป้องกันเด็กบนสื่ออินเทอร์เน็ตหรือสื่อออนไลน์แต่อย่างใด นอกจากนี้ มีกฎหมายพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 ก็ยังไม่มีกำหนดหลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดใด ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กหรือการรวบรวมข้อมูลของเด็กบนอินเทอร์เน็ต

เดิม พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 นั้น เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยเฉพาะแต่จะเห็นได้ว่าปัจจุบันแม้จะมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่มีการกำหนดเรื่องของเกณฑ์อายุเด็กแล้วไว้ในมาตรา 20

“ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้เยาว์ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส หรือไม่มีฐานะเสมือนดังบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วตามมาตรา 27 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว ให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่การให้ความยินยอมของผู้เยาว์ไม่ใช่การใด ๆ ซึ่งผู้เยาว์อาจให้ความยินยอม โดยลำพังได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 22 มาตรา 23 หรือมาตรา 24 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์ด้วย

(2) ในกรณีที่ผู้เยาว์มีอายุไม่เกินสิบปี ให้ขอความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครอง ที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์

ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคนที่ไร้ความสามารถ การขอความยินยอมจาก เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว ให้ขอความยินยอมจากผู้อนุบาลที่มีอำนาจกระทำการแทน คนไร้ความสามารถ

ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคนที่ไร้ความสามารถ การขอความยินยอม จากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว ให้ขอความยินยอมจากผู้พิทักษ์ที่มีอำนาจกระทำการแทน คนเสมือนไร้ความสามารถ

ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับกับการถอนความยินยอม ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล การแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ การใช้สิทธิของเจ้าของ ข้อมูลส่วนบุคคล การร้องเรียนของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และการอื่นใดตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ โดยอนุโลม”

ทั้งนี้ เป็นไปตามแนวคิดของ DPC ของสาธารณรัฐไอร์แลนด์ที่เห็นควรให้มีกฎหมาย คຸ້ມครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กแยกออกมาเป็นการเฉพาะ เพื่อเพิ่มเติมและกำหนดรายละเอียด ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเกณฑ์อายุขั้นต่ำ หรือการให้ความยินยอมหรือการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ของเด็กให้มีความชัดเจนและเป็นแบบแผนมากที่สุดในการคຸ້ມครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและ ในการกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กก็ไม่ควรที่จะเป็นการลดทอนความสามารถอื่นใด ที่เด็กสามารถ จะกระทำได้ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงข้อมูลบางประการ เป็นต้น

5.2.3 ปัญหาการประมวลผลข้อมูล

การประมวลผลข้อมูล จากการศึกษาพบว่า การประมวลผลข้อมูลถือเป็นอีกเรื่อง ที่ควรให้ความสำคัญในประเด็นนี้เพราะปัจจุบันอาจก่อให้เกิดปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลของเด็ก เพื่อใช้ในการประมวลผลเพื่อการตลาดหรือเพื่อการโฆษณา

เดิม พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 นั้นมีการกล่าวถึงกรณีการประมวลผลข้อมูลโดยมีหลักการในการประมวลผล คือ หลักการประมวลผลข้อมูลที่น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นตามมาตรา 22 ที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การประมวลผลเอาไว้เป็นการทั่วไป และในมาตรา 26 มีการห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ หรือข้อมูลอ่อนไหว ซึ่งไม่มีกรณีของการประมวลผลข้อมูลของเด็กว่าควรจะมีลักษณะ รูปแบบใด

ทั้งนี้ จึงควรมีการกำหนดถึงกรณีการประมวลผลในข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กไว้ว่าควรมีลักษณะแบบใด ไม่ควรมีการแทรกแซง หรือปราศจากการแทรกแซงในกรณีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เยาว์ โดยอาศัยฐานเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้เยาว์ ควรมีการประเมินและทำให้มั่นใจว่าการประมวลผลข้อมูลนั้นจะไม่เป็นการสร้างผลกระทบในเชิงลบด้านอื่น ๆ ต่อผู้เยาว์ได้ และในการประมวลผลข้อมูลควรกำหนดไม่ให้ประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติในกรณีของเด็กเพื่อเป็นผลดีต่อการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและทันยุคสมัยกับโลกปัจจุบัน หรือเรียกเป็นการช่วยสร้างสภาพแวดล้อมออนไลน์ที่ปลอดภัย เหมาะสม และเคารพความเป็นส่วนตัวต่อผู้เยาว์เช่นเดียวกับสาธารณรัฐไอร์แลนด์

5.2.4 ปัญหามาตรการให้ความยินยอม

แม้กฎหมายของประเทศไทยไม่ว่าจะเป็น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หรือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีการกำหนดในเรื่องของอายุเด็กที่บรรลุนิติภาวะและในเรื่องของความสามารถไว้ หากเด็กมีอายุไม่ถึงตามที่กฎหมายกำหนดก็มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความยินยอมหรือได้รับการอนุญาตจากผู้ปกครองเสียก่อนเช่นเดียวกับเรื่องการขอความยินยอมในข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก

เดิม พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยเฉพาะมีการกำหนดถึงกรณีให้ความยินยอมสำหรับผู้เยาว์ไว้ใน มาตรา 20 ที่มีการกำหนดหลักการและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับความยินยอมเป็นการเฉพาะสำหรับเด็ก นอกจากนี้ ตามมาตรา 20 ในประเด็นของความยินยอม ผู้ที่ต้องให้ความยินยอมต้องพิจารณาหลักการทั่วไปของความยินยอมตามหลักการทั่วไปตามมาตรา 19 เช่น ความยินยอมโดยอิสระ แยกส่วน ใช้ภาษาที่อ่านง่าย ไม่ทำให้เข้าใจผิด แต่ยังคงไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและในเรื่องของการให้ความยินยอมไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงสถานะของผู้เยาว์สำหรับกฎหมายไทยยังไม่มีกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้เป็นเรื่องตายตัว

ทั้งนี้ เห็นควรให้มีการกำหนดในเรื่องของลักษณะของการให้ความยินยอมควรเป็นการแสดงความยินยอมของผู้เยาว์โดยชัดแจ้งและควรนำข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กจัดให้อยู่ในประเภท

เดียวกันกับข้อมูลที่มีความอ่อนไหว เพื่อเป็นกรณีเด็กที่จะต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ เช่นเดียวกับการคุ้มครองข้อมูลที่มีความอ่อนไหว

และในเรื่องที่ผู้เยาว์ได้รับความยินยอมแล้ว ภายหลังมีการหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ให้ถือว่าเขายังคงเป็นผู้เยาว์ ไม่มีการถอนความยินยอมหรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงสถานะของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย เพื่อเป็นการป้องกันและคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เยาว์ต่อไป โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสถานะ

5.2.5 ปัญหามาตรการลงโทษ

สำหรับประเทศไทยนั้นถ้าทำการพิจารณาถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กหลายฉบับ แต่ก็ยังไม่มีกฎหมายที่มีหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในเรื่องของความรับผิดชอบของผู้ให้บริการหรือแพลตฟอร์มหรือเว็บไซต์โดยตรง

เดิม ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้ทำการบัญญัติโทษไม่ว่าจะเป็นทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองแต่ก็ไม่ได้มีการบัญญัติโทษที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มต่าง ๆ หรือเว็บไซต์แต่อย่างใด

ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรกำหนดกฎหมายเพิ่มให้มีการกำหนดความรับผิดชอบความผิดเกี่ยวกับตัวเจ้าของแพลตฟอร์มหรือผู้ให้บริการที่ได้รับผลประโยชน์จากการใช้งานของผู้รับบริการ ไม่ว่าจะเป็น Twitter, Facebook, Instagram โดยกำหนดให้ชัดเจนถึงการกระทำความผิดและบทลงโทษที่เหมาะสมซึ่งควรมีการเจาะจงโทษชัดเจนและครอบคลุมเพียงพอ อย่างแนวทางที่ได้ศึกษาจากกฎหมายของสาธารณรัฐไอร์แลนด์ที่กำหนดให้ความสำคัญถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กโดยเฉพาะ